

Cornelis Lelylezing 2025

40 Jaar provincie Flevoland in het land van Lely,
op naar de volgende 40 !

cornelis lely lezing

GENOOTSCHAP FLEVO

**PROVINCIE
FLEVOLAND**

9 oktober 2025

Provinciehuis
Flevoland

Vraagstelling Cornelis Lelylezing 2025

Na aanleg van de IJsselmeerpolders onder regie van het Rijk, is in 1986 de provincie Flevoland ingesteld. Maar ook nu is het Rijk in Flevoland nog een grote speler, via ruimtelijk beleid maar vooral als grondeigenaar in het Rijksvastgoedbedrijf. Een rol die zich wel laat vergelijken met de tijd waarin Flevoland bedacht en ontwikkeld is.

We maken de balans op en blikken vooruit. Wat heeft de centrale regie door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders opgeleverd? En waarin is de regionale regie van de provincie - samen met de andere Flevolandse overheden - effectief? Wat kunnen provincie en Rijk als gebiedsontwikkelaars samen leren van de RIJP-periode? Welke elementen van toenmalige en huidige bestuursstijlen zijn waardevol voor de toekomst?

Opening

In het Provinciehuis van Flevoland opent Jop Fackeldey, vice-voorzitter van Genootschap Flevo tevens dagvoorzitter, de Cornelis Lelylezing 2025. Hij heet alle aanwezigen welkom en in het bijzonder de sprekers Floris Alkemade en Max Droste. De laatste vervangt Yvonne van der Brugge-Wolring, directeur-generaal van het Rijksvastgoedbedrijf, die om een dringende reden helaas is verhinderd. Ook verhinderd is Dick van Hemmen, de voorzitter van het Genootschap Flevo. Jop Fackeldey is daarom dagvoorzitter.

De jaarlijkse Cornelis Lelylezing is een traditie – dit jaar de 17e editie – , waarin de ontwikkeling van ons gebied centraal staat en die terugkijkt én vooruitkijkt. Dit past bij uitstek bij de viering van het 40-jarig bestaan van onze provincie, op de drempel van 2026. Dit jubileum van de provincie is de reden om te kiezen voor een duolezing.

In de wetenschap dat hij deels in herhaling vervalt, schetst de dagvoorzitter de rol van de RIJP. Het rekenen en tekenen aan een gebied. Inwoners speelden nog geen rol, die waren er niet. Alle details werden ingevuld door sociografen, tekenaars en ingenieurs. De volgende fase was het ontwikkelen van het gebied naar gemeenten en provincie. Komen tot een bijna normaal proces, waarin het Rijk terug ging naar de bescheiden positie van grondeigenaar. Wel met een ‘onbescheiden’ hoeveelheid grond. Anno nu wil het RVB met een nieuwe strategie weer van betekenis zijn en met hun grond bijdragen aan de opgaven in Flevoland. De grote vraag vandaag is: Wat ging nu beter: het Rijk zonder inwoners of decentrale overheden met democratische inbreng van inwoners? Of moet het Rijk de regie maar weer terug pakken? Of moet het nog weer anders?

Na de beide lezingen van Floris Alkemade en Max Droste is er kort gelegenheid tot het stellen van verhelderende vragen. Na de reflectie van de commissaris, is volop ruimte voor een meer inhoudelijk gesprek. Na twee bijdragen min of meer van “buitenaf” en de reflectie van “binnenuit” kunnen we dan de balans opmaken en vooruit blikken. De ervaring leert echter dat de meeste gesprekken plaatsvinden na afloop onder het genot van een drankje.

Jop Fackeldey wil namens het Genootschap Flevo en ongetwijfeld alle aanwezigen de commissaris oprecht en hartelijk bedanken voor de wederom betoonde gastvrijheid en geboden ondersteuning.

**Floris Alkemade, architect en voormalig rijksbouwmeester,
lid Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050**

De dagvoorzitter introduceert Floris Alkemade. Hij is als architect opgeleid in Delft, was verbonden aan Bureau OMA. Nog bekender is hij als de rijksbouwmeester, die als eerste zijn adviesrol heeft opgerekt van gebouwen naar ruimtelijke ordening. “Verandering is de enige constante” vindt de dagvoorzitter zijn mooiste uitspraak. Hij is benieuwd wat Floris als belangrijkste verandering voor Flevoland voorziet.

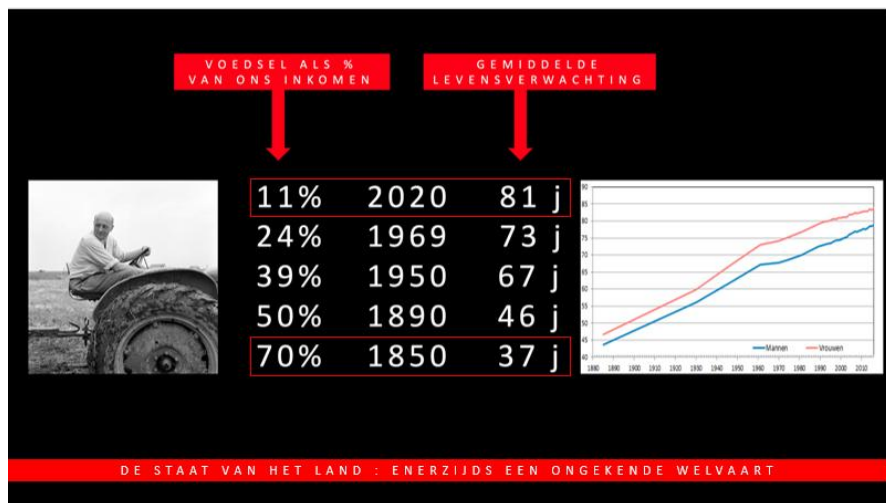
Flevoland: een nieuwe toekomst voor vooruitstrevende denkbeelden

Floris vindt het citaat “Verandering is de enige constante” goed gekozen. De ontwikkeling van Flevoland is een continue vorm van beweging. Hij gaat 40 jaar terug en 40 jaar naar voren kijken.

Flevoland, het Nieuwe Land, de belofte, kon je inrichten zoals je het wenste en ontwierp. En dat alles in een maakbare maatschappij, waarin alles nog eenvoudig was. Maar nu 40 jaar later is alles anders. Flevoland heeft te maken met sterke vergrijzing en een groei naar 40% eenpersoons huishoudens. Wat betekent dat?

Een groot succesverhaal is de industriële revolutie. Mensen hebben er bijna een heel leven bij gekregen door betere voeding. Maar er is ook een tweede verhaal: de prijs voor welvaart wordt misschien wel hoger dan de opbrengst. We zijn op de top van ons kunnen en dat brengt nieuwe verantwoordelijkheden mee.

Omgevingskwaliteiten bepalen de discussie op dit moment en in de komende jaren. (Internationale) afspraken zoals Kaderrichtlijn Water bepalen mede de agenda.

Alle vragen van vandaag zijn ruimtelijke vragen geworden: alles heeft ruimte nodig. Nieuw daarbij is het defensiebelang. Het Nieuwe Land moet de kaarten van het spel a.h.w. opnieuw ordenen. Maar wat en hoe stuur je nou als provincie en als ontwerper?

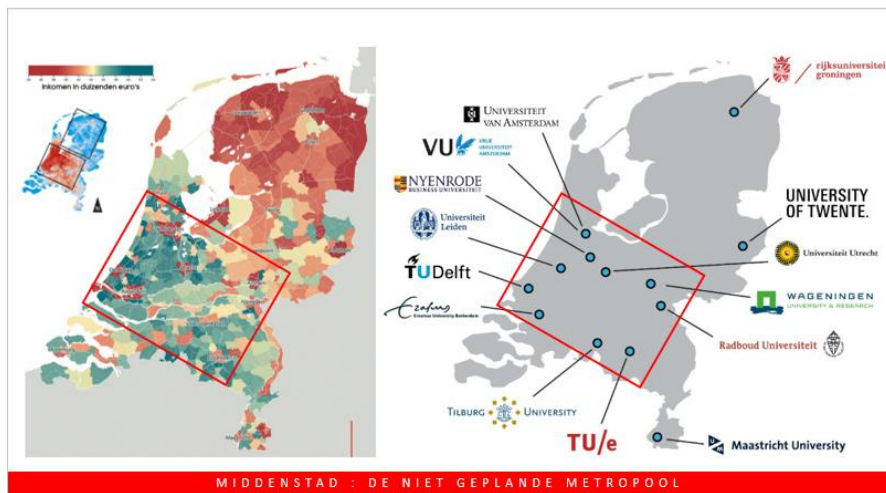
Floris was nauw betrokken bij het ontwerpen van het Stadshart Almere. De grote vraag was destijds hoe te voorkomen dat Almere een stad wordt als de Bijlmer. Zo is Almere feitelijk als antistad gebouwd: vijf kernen met daartussen grote groenstroken. Desondanks is Almere tegen heug en meug een stad geworden.

Veel ontwikkelingen waren niet gepland. De Oostvaardersplassen was bestemd als industriegebied, maar was nog niet nodig. Het gebied is daarom niet bemalen en heeft zich spontaan ontwikkeld tot een wereldwijd bekend natuurgebied.

Niet plannen gaf vrijheid en een eigen cultuur, zoals bij de ontwikkeling van Almere Poort. De gemeente heeft het deels door de bewoners zelf laten bedenken.

De Metropool in het midden van ons land meet 100 x 125 km, 10 miljoen mensen, maar is nooit zo bedacht. Toch is het een samenhangende stad geworden. Jongeren ervaren afzonderlijke steden niet, zij studeren niet meer aan één specifieke universiteit, maar kiezen hun minors in de Metropool, de Metropool is hun universiteit. Als totaal staan we in ranking gelijk aan Cambridge, dat is kracht. De Metropool is niet vergelijkbaar met andere. Onze bodem en bodemgebruik zijn anders. Het is ook niet gepland, zonder dichtheden als Parijs en Londen. Toch zien we dat de Metropool groeit. Purmerend en Zwolle haken aan en worden gevolgd door Lelystad.

Floris vraagt zich af: Waar vind je kracht, schoonheid en betekenis? Hij illustreert dit met twee voorbeelden.

Hij was in Zuid-Korea betrokken bij een ontwikkeling in de havenstad Incheon bij Seoel. Nederlandse baggeraars hebben de grond boven zeeniveau gebracht. De stad Incheon beslaat circa 6 x 7 km. Floris heeft de burgemeester van Incheon uitgenodigd in Nederland en ook in Almere. Deze burgemeester en zijn Almeerse collega Hans waren burgervader van totaal verschillende aantallen inwoners en groei. Almere met toen 150.000 inwoners en jaarlijks met 3.000 groeiend. Incheon met 2 miljoen inwoners en jaarlijks met 100.000 groeiend!

De Zuid-Koreaanse burgemeester was verbaasd over de fraaie woningen en leefomgeving in vergelijking met het wonen in Korea. Was onder de indruk van de hoge kwaliteit van de woningen in Almere en de volkshuisvesting. Toch was er ook voor Incheon een mooi schetsplan gemaakt. Dit is echter niet doorgegaan. Zodra de

basis er lag, is men in Incheon direct zonder planuitwerking gaan bouwen, terwijl wij in Nederland nog kwaliteitsslagen willen maken.

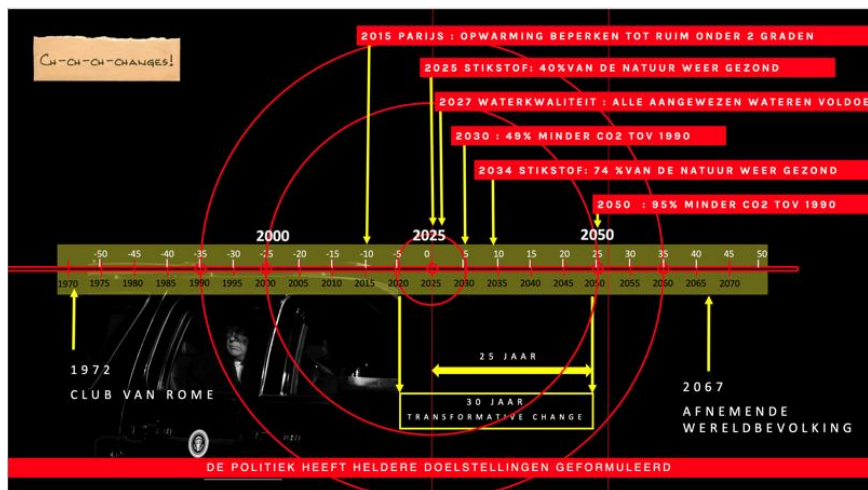
Het initiatief tot het bouwen van een kasteel in Almere is ingegeven door de wens tot identiteit en een trouwlocatie. Nu is het zo dat we ons iedere luxe kunnen veroorloven behalve te verlangen naar het verleden. Er maar één richting: we gaan naar voren. We moeten sterk genoeg zijn om in deze tijd te leven. Van nepkasteel naar een echte ruïne.

Kun je een verhaal verzinnen waarin je naar de toekomst verlangt? Waar je aan kunt werken in de geest van Lely. Het gaat daarbij om het doorgeven van het vuur en niet het aanbidden van de as. De opgave voor de komende 40 jaar is om de beweging die destijds is ingezet verder te brengen. Kun je dat vuur verder zetten en hoe doe je dat dan?

Wat betekent 40 jaar vooruit kijken? Wat is de wereld in 2065? Wat is er van die 60.000 woningen geworden? Wat voor levens gaan daar geleid worden?

Toekomstdenken is niet makkelijk, maar je kunt wel lijnen trekken. Er liggen grote en urgente ambities in Europa en in Nederland, vastgelegd in afspraken en regelgeving: een circulaire economie, gezonde landbouwbodems, de klimaatverandering gaat snel. Waar ligt goede landbouwgrond in de toekomst? Zie wat er nu al in Zuid-Europa gebeurt. Voedselproductie is nooit vanzelfsprekend, ook nu niet en in toekomst niet. De klimaatpanelen waarschuwen. Stijging van de zeespiegel en verzilting zijn een bedreiging. Flevoland, let goed op uw bodem.

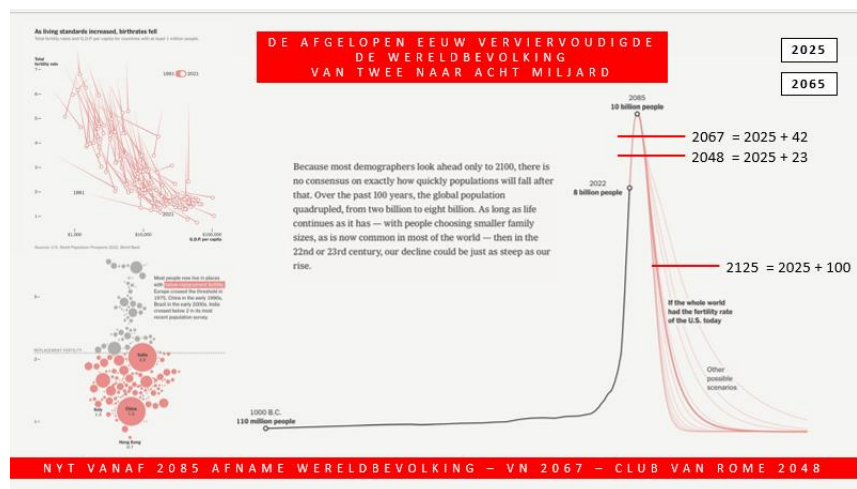
En dan de wereldbevolking. Het geboortecijfer loopt snel terug. Maar eerst gaat de bevolking nog pieken. De Club van Rome heeft in 1972 al het jaar 2048 genoemd, de VN noemt nu 2067 als kantelpunt van groei naar snelle krimp. Misschien wordt de krimpende wereldbevolking wel het verhaal van de eeuw. Daar moeten we ons op voorbereiden. Wat komt er op Nederland af?

De statistiek van aantallen inwoners is lastig, daarom worden scenario's met bandbreedte gemaakt. In Nederland is de hele bevolkingsgroei het gevolg van buitenlandse migratie, terwijl de Nederlandse bevolking krimpt. Tegelijk gaan we volop bouwen. De woonprijzen zijn onevenredig t.o.v. de loonstijgingen gestegen. Wat doet dit? Het toont verandering. Hoe ga je hier mee om?

Flevoland heeft meer met vergrijzing van doen dan de rest van Nederland. De jonge bevolking van 40 jaar terug veroudert en er komen veel ouderen bij doordat we langer leven. Ook de huishoudens veranderen. In 2065 is de helft een eenpersoons huishouden. Moeten we niet heel andere steden en woningen gaan bedenken? Hoe moet je bouwen om op deze trends in te spelen?

Wat is het boeiende van Flevoland? Ruimte! Amsterdam heeft nog maar weinig beweegruimte met zijn oude monumentale binnenstad. Flevoland heeft nog mogelijkheden en de cultuur om te bewegen. En dat is een luxe.

Het intrigeert Floris dat creativiteit af lijkt te nemen als welvaart stijgt? Waarom is dat? Kijk bijvoorbeeld naar de eenvormige auto-ontwerpen. Onze levens worden nodeloos saai doordat verbeeldingskracht op nieuwe vragen mist. In Flevoland is dat speelveld er wel. Kun je met een goed en zorgvuldig ontworpen beeld en met verhalen tonen wat de winst is achter alle noodzakelijke veranderingen?

Kun je verlangen oproepen naar veranderingen? Niet de angst, niet doemscenario's als leidmotief. Wat kunnen we winnen als we al die veranderingen die op ons afkomen, op de juiste manier beantwoorden? Dat is waar deze tijd over gaat. Flevoland is misschien meer dan andere delen van Nederland het verhaal van verandering. En die is maar deels gepland. Het zijn juist de grote krachten die buiten de planning omgaan.

Dat betekent niet: snel volbouwen, maar zorgvuldig de lijnen trekken. De grote vragen in het gezicht kijken. Daar waar iedereen worstelt, ziet hij Flevoland als de provincie die het voortouw kan nemen. Zonder angst, zonder aarzeling, storm naar voren. Daar gaat zijn verhaal over. Zoals Yeats zegt: In dreams begins responsibility.

Het mooie van Flevoland vindt Floris het verhaal van wonen op de bodem van de zee. Wie had dat kunnen bedenken? Er is een generatie die dit heeft bedacht en mogelijk gemaakt. De uitdaging is dit vuur brandend houden om de grote vragen aan te kunnen pakken. Dromen hoeft geen bedrog te zijn, maar is het begin van verantwoordelijkheid nemen.

Floris is ervan overtuigd dat de afgelopen 40 jaren het begin waren van een grote sprong voorwaarts en dat het echte werk in deze provincie nu gaat beginnen. Hij wenst daar veel succes bij.

NB: In dit verslag zijn enkele beelden uit het verhaal opgenomen, de volledige presentatie komt in lage resolutie pdf op de website genootschapflevo.nl.

Vragen van deelnemers aan Floris Alkemade

Harrie de Heij vraagt of dit mooie verhaal kan en mag worden verspreid onder de aanwezigen? Zit er copyright op?

Floris Alkemade heeft de beelden bij elkaar gebracht uit diverse bronnen. De presentatie kan in lage RES pdf worden gedeeld.

Bola Balgobind, voorheen Zuiderzeewerken, springt in op de uitspraak “Verandering is enige constante” en vraagt of Floris Alkemade het project van Lely niet wil afronden en dus de Markerwaard inpolderen.

Floris Alkemade antwoordt dat we niet de as maar het vuur moeten koesteren. We moeten nu de afweging maken met de kennis en de vele water-technische vragen van nu. Zomaar inpolderen is nu niet de juiste weg. We moeten veel zorgvuldiger zijn met bodem en ruimte, met de steden en het goed gebruiken van land. Onze volgende stap is nu gemeenschappen bouwen waar land is en steden zijn. Ir. Lely zou het hier vast mee eens zijn.

**Max Droste,
Directeur Strategie en Digitalisering Rijksvastgoedbedrijf**

De dagvoorzitter introduceert Max Droste. Hij is directeur Strategie en Digitalisering bij het Rijksvastgoed-bedrijf (RVB), en is tevens luchtmachtgeneraal bij Defensie.

Na de architect komt nu de grondeigenaar aan het woord. Het RVB heeft de nieuwe opdracht om actief bij te dragen aan het oplossen van grote vraagstukken. Zo stelt het RVB grond voor woningbouw beschikbaar, maar niet zomaar, er is altijd een koppeling met maatschappelijke opgaven.

Van Rijksregie naar samen werken aan de toekomst

Fijn om hier te mogen zijn, als RVB maar ook persoonlijk. Dank aan Floris Alkemade voor de start.

Het Rijk heeft een grote stempel gezet op de ontwikkeling van Flevoland sinds het besluit in 1916 om de polders droog te leggen en in te richten. De directe betrokkenheid van het Rijk is verschoven van de Rijksdienst IJsselmeerpolders naar het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Het RVB realiseert de komende jaren namens het Rijk grote gebiedsontwikkelingsprojecten in Flevoland. Deze betrokkenheid past in een rijke historie en is door de jaren heen ontwikkeld van Rijksregie tot een samenwerkingsmodel waarin partners bouwen aan de toekomst van de provincie. Daar komt een hoop bij kijken.

Begin deze eeuw telde Nederland bijna 16 miljoen inwoners, waarvan iets meer dan 300.000 in Flevoland. In 25 jaar is dit aantal met bijna de helft gestegen tot iets meer dan 450.000. De komende 30 jaar gaan wij, het RVB, meer dan 60.000 woningen in Flevoland bouwen voor meer dan 130.000 mensen. Een transformatie zo groot als de stad Almere nu, die ook het gezicht van de provincie zal veranderen. Een grote opgave voor het Rijk en voor de provincie Flevoland die veel met zich meebrengt en die wij alleen samen tot een goed einde kunnen brengen.

Mijn verhaal gaat over deze opgave. Ik wil jullie meenemen in de historie van Rijksbetrokkenheid bij Flevoland, de gezamenlijke uitdaging die voor ons ligt en de noodzaak om samen te werken.

Voordat ik daar mee begin, is het denk ik goed om kort toe te lichten wat het Rijksvastgoedbedrijf is en doet. Het RVB beheert namens de Rijksoverheid 900 vierkante kilometer grond en bijna 12 miljoen vierkante meter aan gebouwen. We bouwen en onderhouden

kantoren, gevangenissen, vliegvelden en kazernes. We beheren, verhuren en verkopen gebouwen en gronden, zetten ons vastgoed sinds 2023 ook in voor maatschappelijke doelen zoals de opvang van bijzondere doelgroepen en wij zijn de grootste gebiedsontwikkelaar van Nederland.

Een terugblik naar 1916

Dat wij ons hier nu op deze plek bevinden is niet vanzelfsprekend. Het is zelfs heel bijzonder, zo bijzonder dat over de hele wereld mensen lezen over de overwinning van Nederland op de zee. U bent allemaal bekend met de geschiedenis van Flevoland, dus ik zal hier niet uitgebreid bij stilstaan. Toch is het goed om te benoemen dat meer dan honderd jaar geleden een besluit genomen is tot een rijksproject van grote omvang dat uiteindelijk tot Flevoland leidde. Een project dat van bovenaf werd aangestuurd door een landdrost en waar, met de technologie van destijds, ongekend veel manuren mee gemoeid zijn geweest. Veel van het land dat van de zee is teruggewonnen is nog steeds in beheer van het Rijksvastgoedbedrijf. Van de grond in de provincie Flevoland hebben wij 30% in eigendom. Dit stelt ons in staat om opnieuw bij te dragen aan de gebiedsontwikkeling van Flevoland via onze gebiedsontwikkelingsprojecten: Almere Pampus, Almere Oosterveld en Lelystad Zuiderhage. In totaal zijn wij voornemens om circa 60.000 woningen te realiseren. Dit gaan we natuurlijk niet alleen doen, dit doen we samen met de provincie, de gemeenten en de inwoners.

De volgende 40 jaar

Ik sta hier op de schouders van mijn voorgangers en van iedereen die heeft geholpen bij de totstandkoming van Flevoland. Dat geeft mij een mooi overzicht om vooruit te kijken. Hoe zien de volgende 40 jaar van Flevoland eruit?

Deze toekomst bespreek ik graag aan de hand van een groot actueel vraagstuk: hoe bouwen we voldoende woningen in ons land? Dit is zowel relevant vanwege de urgente behoefte als vanwege de betrokkenheid van het RVB bij grote woningbouwprojecten in Flevoland. Zoals ik in mijn introductie zei: het RVB werkt samen met de decentrale overheden in Flevoland aan de bouw van meer dan 60.000 woningen.

Zo'n aantal woningen bouw je niet zomaar. Er gaat een grondig planvormingsproces aan vooraf, zodat we over 40 jaar tevreden kunnen terugkijken op ons gezamenlijke werk. Tegelijkertijd voelt iedereen de urgentie om de woningen snel te realiseren. De mensen die een woning zoeken krijgen liever vandaag dan morgen de sleutel. We moeten dus zowel de planvorming als de bouw op een efficiënte en effectieve manier uitvoeren.

Vandaag bespreek ik het bouwen van meer dan 60.000 woningen aan de hand van een aantal aangrenzende thema's. Want woningbouw is natuurlijk geen losstaand opgave. Het raakt aan de relatie met water en bodem: hoe bouwen we toekomstbestendige huizen? Het raakt aan het voorzieningenniveau: hoe bouwen we leefbare buurten? En het raakt aan investeringen: wat hebben we nodig op deze stabiele huizen in leefbare buurten te bouwen? Want hoewel woningzoekenden liever vandaag dan morgen een huis vinden, hebben zij liever een stabiel huis dan een huis dat wegzakt in de polder, liever een huis waar je met het openbaar vervoer, met de fiets en met de auto kunt komen dan een huis dat onbereikbaar is, liever een huis met een school, een supermarkt en de huisarts in de buurt dan een huis in een slaapstad, en liever een huis in een groene omgeving om in te ontspannen en natuur die zorgt voor koelte in de zomer en het afvoeren regenwater bij een hevige bui dan een huis in een betonnen woestijn.

Dat vergt een visie met commitment en misschien wel verlangen naar de toekomst. En dat vraagt ook om goede samenwerking.

Stabiele huizen op geschikte grond

Bij de bouw van een woning begin je bij de fundering. Je hebt een geschikte bodem nodig om te bouwen. Om de staat en de kwaliteit van de bodem in Flevoland in kaart te brengen werkt het RVB sinds 2021 samen met de provincie, de gemeente Noordoostpolder, het waterschap Zuiderzeeland en LTO Noord aan een onderzoek naar de bodem in dit gebied en welke effecten de bodemdaling heeft. In Almere en Lelystad is de draagkracht van de bodem onderzocht en op basis daarvan is het ruimtelijk plan voor woningbouwlocaties gemaakt. Waar kun je in hoge dichtheid op stevige grond bouwen en waar is de bodem slap en is de functie recreatie beter.

Ook is het belangrijk dat we de huizen bouwen met toekomstbestendige bouwmaterialen. Niet alleen materialen die het huis toekomstbestendig maken, maar ook onze aarde. Het RVB werkt bij de renovatie en nieuwbouw van kantoren al met biobased bouwmaterialen en met hergebruikte onderdelen van andere gebouwen. Dit principe kunnen we bij woningbouw ook toepassen.

Voor woningen op stabiele grond kijk je niet alleen naar de kavel van de woning. Je kijkt zelfs over gemeentegrenzen en soms zelfs over provinciegrenzen. Zo moest bij de inpoldering van Flevoland al rekening gehouden worden met tegendruk op de watervoorziening van de Veluwe. En ook nu moeten we rekening houden met de bodem en met het water. En dat bekijken we breder dan alleen woningbouw. Het RVB is ook verantwoordelijk voor de agrarische rijksgroonden in Flevoland. Voor effectieve landbouw is geschikte grond belangrijk. Bodemdaling en verzilting van de bodem zorgen op bepaalde plekken voor minder geschikte grond voor landbouw.

Dit zorgt voor uitdagingen, maar biedt ook kansen. Grond die niet meer geschikt is voor landbouw zou voor woningbouw ingezet kunnen worden. En andersom natuurlijk. Zo heeft de kwaliteit van de bodem invloed op de ruimtelijke puzzel.

In de gebiedsontwikkeling van Almere Pampus houden we bijvoorbeeld rekening de bodemgesteldheid bij het maken van ruimtelijke plannen. Op de daarvoor geschikte grond bouwen we hoger en met een hogere dichtheid en op de plek waar bouwen moeilijker is vanwege drassige grond met weinig draagkracht worden de recreatiegebieden gepland.

Een andere invloed op de ruimtelijke puzzel is de mogelijke aanwezigheid van Defensie. Ik sta hier vandaag niet uitgebreid bij stil, maar ik begrijp de spanning die het in de provincie tot gevolg kan hebben. Het RVB is verantwoordelijk voor het beheer en onderhouden van het vastgoed van Defensie. We zijn dus ook betrokken bij de bouw van kazernes van Defensie in heel het land, ook in Flevoland. De huidige geopolitieke situatie vraagt om ingrijpende keuzes van Defensie. Ook voor de keuzes voor de ontwikkeling van Defensielocaties. Hierbij is Defensie verantwoordelijk voor de locatiekeuze, het RVB zorgt samen met marktpartijen voor de ontwikkeling van de locatie.

Leefbare steden

De fundering staat. Nu moeten we ervoor zorgen dat de woningen die we bouwen ook fijn zijn om in te wonen. Hierbij is een goed voorzieningenniveau essentieel. Het plannen van woningen op basis van de bereikbaarheid van voorzieningen kent een mooie historie in Flevoland. Zo is de Noordoostpolder ingericht op basis van de Centrale-plaatsentheorie van de Duitse geograaf Walter Christaller uit 1933. Christaller zag een patroon in de ligging van voorzieningen en hun verzorgingsgebieden en de afstand tot andere voorzieningenclusters. Bij de inrichting van de Noordoost-

polder werd Emmeloord de centrale plaats, met daaromheen tien dorpen, allemaal op ongeveer dezelfde afstand van elkaar.

Een herontwikkeling van Flevoland op die schaal, zoals in de Noordoostpolder na de inpoldering, is nu niet denkbaar. Toch blijft de achterliggende gedachte, de nabijheid van voorzieningen, wel relevant. Een fijne woning staat in een aantrekkelijke buurt met voldoende voorzieningen. En de niet-dagelijkse voorzieningen liggen misschien iets verder weg, maar zijn wel goed bereikbaar. Waar de theorie van Christaller gebaseerd is op de nabijheid van voorzieningen op fietsafstand, plannen we tegenwoordig ook op basis van bereikbaarheid per auto en openbaar vervoer. Het gaat om het passende patroon in afstanden en samenhang van voorzieningen.

De 60.000 woningen zullen dus goed bereikbaar moeten zijn, te voet, met de fiets, met het openbaar vervoer en met de auto. En ook voor de werkgelegenheid is dit belangrijk. Bedrijven en instellingen moeten goed bereikbaar zijn. Zo zorgen we naast woningen ook voor werkgelegenheid en worden de steden in Flevoland aantrekkelijk om in te wonen én om in te werken.

Tijd, geld en visie

Projecten met een grote ruimtelijke impact vragen om tijd, geld en visie. Daar is het ontstaan van Flevoland een mooi voorbeeld van. Ook voor het bouwen van meer dan 60.000 woningen is tijd, geld en visie nodig.

Ten eerste, de tijd. Het maken en bespreken van plannen, het bouwrijp maken van grond en het bouwen van woningen en hun omgeving kost tijd. Veel tijd hebben we echter niet. De opgave om

voldoende woningen te bouwen is urgent. We zullen dus moeten versnellen. Deze versnelling mag echter niet leiden tot verschraling. We hebben niets aan haastige oplossingen die na een aantal jaar achterhaald of contraproductief blijken. Wel moeten we kritisch kijken naar overbodige regels en processen. Dat kan alleen door goed samen te werken.

Ten tweede, het geld. Het aanleggen van wegen en ov-verbindingen vraagt om investeringen. Dit kan het Rijkvastgoedbedrijf niet in haar eentje regelen, de provincie en gemeentes evenmin. We zullen dus samen het belang moeten blijven benadrukken bij de beleidsdepartementen die hiervoor verantwoordelijk zijn.

Voor een goed voorzieningenniveau kunnen we samen al meer. Het Rijkvastgoedbedrijf werkt met de lokale partners in een gebiedsfonds Oosterveld, waarbij het RVB een deel van de waarde van de rijksgronden investeert in het creëren van voorzieningen. Maar denk ook aan het fonds Verstedelijking Almere, waaraan de verschillende overheden bijdragen.

Flevoland niet zomaar

Tot slot, de visie. Flevoland is niet zomaar ontstaan. De visie en het plan van Cornelis Lely, de naamgever van deze lezing, leidde uiteindelijk tot het ontstaan van de provincie. Ook voor woningbouw hebben we visie nodig. Het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening neemt voor woningbouw en ruimtelijke ordening deze regie. De Nota Ruimte biedt voldoende handvatten om meer dan zestigduizend woningen op een toekomstbestendige manier in het bestaande Flevolandse landschap in te passen.

Samen de volgende 40 jaar

Het bouwen van meer dan 60.000 woningen is niet zomaar even geregeld. De architecten schetsen de lange lijnen, die kwaliteit geven aan nieuwe ontwikkelingen. Vervolgens komt het neer op samenwerken om te zorgen dat de visie realistisch en haalbaar wordt en voegen de ingenieurs als destijds Lely de maakbaarheid toe. Het is onmogelijk zonder goede samenwerking. De historie van Flevoland leert ons dat grote dromen werkelijkheid kunnen worden. Wat ooit zee was, is vandaag een provincie. En nu staan we voor een nieuwe fase: de bouw van 60.000 woningen. Dat kunnen we niet alleen. Waar het plannen en realiseren van Flevoland bij de inpoldering nog voornamelijk door het Rijk gebeurde, is het nu al 40 jaar een samenwerking tussen Rijk, provincie, waterschap en gemeenten.

Het bouwen van zoveel woningen heeft een grote impact op de provincie en daarom is samenwerking belangrijk. Door samen te werken kunnen we versnellen. Nederland is te groot voor solisten, de ruimte is te klein voor solisten. We hebben behoefte aan doorzetters. Mensen met visie, een toekomstdroom en vermogen tot samenwerken. Net als de mensen die aan de basis stonden van deze provincie.

Samen met de betrokken partijen die hier aanwezig zijn, gaat het RVB graag de uitdaging aan meer dan 60.000 woningen te bouwen. Woningen die op een stabiele bodem staan, in leefbare buurten met voldoende voorzieningen en woningen die goed bereikbaar zijn. Met een goede samenwerking van betrokken doorzetters gaat dat ons lukken. Zodat de opvolger van de RVB over 40 jaar hier tevreden op kan terugkijken.

Vragen van deelnemers aan Max Droste

Wederom is er ruimte voor enkele verhelderende vragen van deelnemers.

René van Amersfoort, wethouder Noordoostpolder, uit zijn waardering voor het mooie verhaal met visie en droom. Hij hoort echter niets over onmisbare zaken voor woningbouw. Want straks hebben we mooie woningen, maar ze hebben geen electra, geen water en zijn niet aangesloten op riolering. Dat zijn de echte dilemma's nu bij woningbouw. Hoe neemt het RVB dit mee bij versnelling?

Max Droste bevestigt dat netcongestie een heel groot probleem is, waar RVB, Rijk en energiebedrijven dag in dag uit mee bezig zijn. Iedereen voelt urgentie maar de samenwerking wordt nog niet genoeg gevonden. Er zijn meer oplossingen nodig dan de puur technische opschaling van het net.

Het RVB zelf begint kleinschalig door bijvoorbeeld in Den Haag gebouwen qua energie aan elkaar te koppelen, en dat proberen ze ook met de nieuwe woningbouw in Flevoland te doen.

Ed Voigt, adviseur Cornelis Lelystichting, deelt mee dat achterkleinzoon Jan Lely is verhinderd. Hij wil graag namens hem een uitspraak van Cornelis Lely citeren:

“Waarlijk, ons leven is te kort om wanneer wij iets tot stand willen brengen, het volmaakte te bereiken en geen fouten te begaan. Veel beter is het daarom van tijd tot tijd maar eens door te tasten of door te hakken op het gevaar af, nu en dan eens een fout te begaan.”

Max Droste beaamt dat fouten begaan onvermijdelijk is, innovatie kan niet zonder. Hij wil de woorden van Lely vertalen naar risico's iets meer ruimte geven. Bijvoorbeeld op de domeinen netcongestie en stikstof, waardoor we Nederland nu niet voldoende kleur kunnen geven.

Een deelnemer wil vertellen dat in 1974 ir. Roel van Duin van de RIJP bepleitte dat voor Lelystad naast een fysieke omgeving ook een sociaal leven nodig was, in de vorm van verenigingen. Ruimte hiervoor werd op pachtgrond van het RBV gevonden. Moeten de verenigingen nu na 40 jaar en met de woningbouwopgave bang zijn dat ze hun biesen moeten gaan pakken?

Max Droste antwoordt dat het RVB bij langjarige pachtcontracten ook altijd wil kijken naar maatschappelijke verantwoordelijkheid en dan dus soms net iets meer kan gunnen.

Janneke Middelkamp, bewoner agrarisch bedrijf in buitengebied, brengt onder de aandacht dat de grond van stoppende of verplaatste agrarische bedrijven is teruggegaan naar het RVB, maar dat de huizen gewoon staan te verloederen. Waarom gunt het RVB de grond en/of de boerderijen niet aan jonge bewoners en ondernemers, maar enkel aan de meest biedende?

Max Droste antwoordt dat het RVB allereerst aan het kijken is hoe ze voor boeren die stoppen of verplaatsen, fundamenteel kunnen zoeken naar compensatiegronden. Vorig jaar heeft het RVB nog een kamerbrief gestuurd om daarin wat ruimte te creëren, waarbij ze voor compensatiegronden meer mogelijkheden krijgt dan nu. Ten tweede zijn er de pachtboerderijen, waar het RVB nu voor een deel mee de markt op gaat om ook anderen te kans te geven om een boerenerf aan te kopen.

Arjen Gerritsen, commissaris van de Koning in Flevoland

Na twee heel verschillende verhalen ziet de dagvoorzitter toch ook een rode draad: Waar komt Flevoland vandaan en hoe moet Flevoland gaan worden?

Als derde en laatste spreker introduceert hij gastheer Arjen Gerritsen. Hij is nu twee jaar in functie als commissaris van de Koning in de provincie Flevoland, en heeft nu vast een helder beeld hoe het verder moet met onze provincie als het gaat om de samenwerking met het Rijk en de vraag wie er dan de regie heeft.

Voorzitter, excuses zijn er niet meer. Fijn dat ik nu voor de tweede keer in deze Cornelis Lelylezing mag reflecteren en dat doe ik ook graag.

Als je in Flevoland over de toekomst praat, praat je altijd óók over het verleden.

Want waar elders de tijd zijn sporen trekt in een landschap dat Moeder Aarde heeft voortgebracht, hebben wij ons landschap zélf getekend. 'Man made'. Wij zijn de enige provincie waar je dat met recht kunt zeggen. Flevoland is ontstaan als visionair idee. Een idee gegroeid in de hoofden van mensen en uiteindelijk gemaakt door de handen van mensen.

Volgend jaar is onze provincie 40 jaar oud. Maar we weten allemaal dat ons gebied veel ouder is. 9 September 1942 is de gedenkwaardige datum waarop de Noordoostpolder als eerste van onze drie droogmakerijen droogviel, in 1957 en 1968 gevolgd door de beide Flevopolders. En we weten inmiddels dat ver voor de golven van de Zuiderzee over de zeebodem joegen, er al een land gelegen heeft waarvan we de archeologische vondsten tot op de dag van vandaag kunnen aanwijzen en bewonderen.

Dus ja, we zijn het jongste stuk Nederland, maar niet zonder een lange geschiedenis. Het jongste stuk Nederland maar ontstaan uit en nog steeds behept met de oudste menselijke ambitie: het scheppen van werkelijkheid, het uit het niets creëren van toekomst. De verbeeldingskracht en de scheppingskracht die Nederland zo vaak wordt toegedicht is eigenlijk een Flevolands product...

Het DNA van onze provincie is uniek. Flevoland is niet zomaar ontstaan — het is ontworpen, gepland, berekend en gebouwd. Neem de Noordoostpolder: een meesterwerk van orde en overzicht, met Emmeloord als hart en tien dorpen als perfecte satellieten. Ontworpen naar het idee van Walther Christaller. Op een iets

andere manier (ook in een andere tijd) ging het net zo bij de Flevo-polders: gemeten, getekend, uitgevoerd.

Maar de praktijk liet zich ook gelden en schoof soms dingen terzijde die vanuit de planning waren bedacht. Dat begon al met de opkomst van het autobezit dat de in de Noordoostpolder aangebrachte fiets-afstanden van telkens 8 kilometer tussen de omliggende dorpen en Emmeloord steeds relatiever maakte.

En dat is de andere helft van ons verhaal: de spontane kant van de polder, de dingen die gewoonweg anders gaan dan we hebben bedacht. De Oostvaardersplassen – ooit bedoeld als industriezone – groeiden uit tot een van de belangrijkste natuurgebieden van Europa. Dat was niet gepland, maar wél precies wat de polder zo bijzonder maakt: ook in het meest ontworpen landschap, blijkt de natuur eigenwijs. En eerlijk is eerlijk: dat zijn wij mensen in Flevoland ook een beetje.

In de beginjaren hield het Rijk stevig de teugels in handen. De Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders had letterlijk alle kaarten in handen. Maar de tijden zijn veranderd: van Rijksregie zijn we overgegaan naar samen regie voeren. Vandaag bouwen we niet alleen land, maar ook vertrouwen. Woningbouw, mobiliteit, natuur, energie — het lukt alleen als we het samen doen.

Flevoland is de snelst groeiende provincie van ons land. Tussen 2002 en 2024 groeide de bevolking van Flevoland met bijna 30%. Veel meer dan de gemiddelde bevolkingsgroei van ruim 10%.

In Almere Pampus, Oosterwold en Lelystad Zuiderhage, maar ook elders in Flevoland, werken Rijk, provincie en gemeenten schouder aan schouder aan de realisatie van op termijn meer dan 100.000 woningen. Dat is dus 100.000 keer de kans om het beter te doen dan vroeger.

En terzijde: samenwerken betekent soms ook: even diep ademhalen. Want als iedereen mag meedenken, betekent dat ... dat iedereen meedenkt. We zijn niet alleen een polder, er wordt hier ook gepolderd.

En dat is juist onze kracht, al willen velen er tegenwoordig niet meer aan: verschil van inzicht is geen hindernis, maar de brandstof voor vernieuwing.

De komende decennia verandert Flevoland dus opnieuw. Niet alleen in aantal inwoners, maar ook in wie we zijn en hoe we samenleven.

Bijna 40% van de huishoudens in Nederland bestaat uit één persoon. Mensen voor wie een gezinssysteem niet vanzelfsprekend is en die op een andere manier hun sociale leven inrichten. En dan is er nog zoiets als de dubbele vergrijzing. Een nogal beladen begrip dat staat voor het fenomeen dat er niet alleen steeds meer ouderen zijn, maar dat die ouderen ook steeds ouder worden. Daarmee staat vast dat er een toenemende behoefte aan zorgvoorzieningen zal zijn.

We moeten dus niet alleen die 100.000 huizen bouwen. Dat is hoe we veel te vaak praten: huizen bouwen, productie draaien, aantallen realiseren. Maar wat te weinig gezegd wordt, wat misschien nauwelijks beseft wordt: met woningen ben je nog maar op de helft.

Floris Alkemade zei het goed: “Bouw geen woningen, maar gemeenschappen. Bouw een stad waar al een stad is.”

Want zeg nou zelf: wie wil er thuis komen in een wijk waar je niemand kent? (Behalve misschien de pakketbezorger — die wél elke dag aanbelt.)

Wat we willen en wat we nodig hebben is dat we buurten bouwen waar zorg, ontmoeting en duurzaamheid hand in hand gaan. Waar ouderen niet vereenzamen, waar jongeren zich kunnen ontwikkelen en waar het groen niet ophoudt bij de stoep. Dat is de nieuwe poldergedachte: sociaal, verbonden en toekomstbestendig.

In Nederland zeggen we graag: “God schiep de aarde, maar de Nederlanders maakten Nederland.” Daar kunnen we in Flevoland aardig in meekomen, maar we weten hier ook dat het maar half waar is — want uiteindelijk heeft het water altijd het laatste woord.

Water en bodem zijn de échte hoofdontwerpers. En geloof me: die hebben een sterk eigen karakter, een eigen wil en een eigen gedrag.

We hebben geleerd: niet bouwen tégen het water, maar mét het water. Daarom onderzoeken we in Pampus eerst de bodem, vóór we bouwen. En in Zuiderhage bouwen we alleen waar de grond het toelaat.

Een wijze les: in Flevoland kun je beter een plan aanpassen dan een fundering herstellen.

De bijdragen van zowel Floris Alkemade als Max Droste vragen eigenlijk om keuzen, vijf bestuurlijke keuzen die onze toekomst bepalen. Of, om het luchtig te zeggen: vijf manieren om te voorkomen dat we later zeggen: “Gelukkig hoeft Lely dit niet meer mee te maken.”

1 Van projecten naar programma's – geen losse puzzelstukjes, maar één geheel.

2 Wonen = wonen + zorg + gemeenschap – want samenleven is meer dan samen wonen.

3 Water en bodem aan de voorkant – liever natte voeten in het plan dan natte voeten in het echt.

4 Meervoudig ruimtegebruik – stapelen, verbinden, combineren.

Functionies combineren, op daken, in tuinen, en ook op het platteland.

5 En ten slotte: bestuurlijke continuïteit. Want beleid zonder volharding is als een dijk zonder sluitsteen — hij houdt even, maar niet lang.

Dames en heren,

Soms zeggen mensen: “De leegte van de polder is vrijheid.” Maar wie de huidige provincie doorkruist en kent, die weet: onze polders zijn niet leeg. Ik verbaas me daar vaak over als ik mensen van elders over Flevoland hoor praten als een leeg gebied waar alles kan wat je in je eigen regio niet hebben wilt.

Het nieuwe land dat als een blanco papier ontstond is gegroeid naar een veelkleurig schilderij. Het jonge, nieuwe land is oud en volwassen geworden. Elke vierkante meter draagt de spanning van keuzes: wonen, natuur, landbouw, energie, defensie, mobiliteit.

Onze uitdaging is om daar niet in te verdwalen, maar er richting aan te geven.

Niet vanuit maakbaarheid, maar vanuit sámen maakbaarheid.

Cornelis Lely zei ooit: “Bouw een land waar al een land is.”

Vandaag voegen wij daaraan toe: “Bouw een toekomst waar al een samenleving is.”

En wie weet, als de generaties na ons over 40 jaar luisteren naar de Cornelis Lelylezing van 2065 zeggen ze: “Ze hebben het goed gedaan, toen in 2025. Ze bouwden niet alleen huizen, maar ze bouwden ook hoop.”

Dus laten we dat doen. Want als Flevoland iets kunnen, dan is het dit: dromen met beide voeten op de klei.

Dank u wel.

Gesprek met de deelnemers

Jop Fackeldey dankt Arjen Gerritsen voor zijn begeesterde reflectie, waarin hij een stevige brug bouwt tussen verleden, heden en toekomst.

De sprekers voegen zich bij de dagvoorzitter en zijn benieuwd naar de vragen en gedachten van de deelnemers.

Ria Oonk is benieuwd naar wat de sprekers zien in de energietransitie en de eiwittransitie van dierlijk naar plantaardig?

Floris Alkemade antwoordt dat 72% van de landbouwgrond wordt gebruikt voor productie van dierlijke eiwitten. Bij verschuiving van consumptie van dierlijke naar plantaardige eiwitten horen keuzes. Hij vindt de transitie noodzakelijk en humaan, maar het vergt nog aanzienlijke aanpassingen in eetcultuur.

Max Droste richt zich graag op de energietransitie. Het is niet de vraag Of, maar de vraag Hoe. Duurzaamheid structureel inbedden in de samenleving is nodig om ook kinderen en kleinkinderen perspectief te geven. Het RVB heeft het adagium “we bouwen duurzaam of we bouwen niet”. Dat is binnen het Rijk best een issue, als je denkt dat je er geen geld voor hebt. Maar het is prioriteit één.

Arjen Gerritsen vult aan dat Flevoland veel ervaring heeft met en veel werk verzet in de energietransitie. De provincie moedigt alle initiatieven aan om de netcongestie te verminderen, zoals batterijen, off-grid systemen.

Ook is de Flevolandse landbouw koploper in het werken aan de eiwittransitie en productie van biobased materialen.

We zijn als Flevoland te bescheiden. Be good and tell it!

Richard Schuurman van Omroep Flevoland hoort Max Droste spreken van samenwerking al 40 jaar bestaat tussen Rijk, provincie en gemeenten. En toch hoort hij ook veel oproepen om samen te gaan werken. Zijn vraag is: Waar gaat het fout?

Max Droste reageert dat we in Nederland uitstekend zijn in polderen, maar er moet uiteindelijk wel een dijk omheen. Samenwerking weerhoudt niet van plicht, lef en leiderschap om met al die belangen toch keuzes te maken. Iets doen is beter dan niets doen.

Michiel Hegener heeft drie mooie verhalen gehoord over de toekomst van Flevoland. Heeft het erfgoed, de oudere gebouwen in Flevoland, een plaats in die toekomst? Hij noemt de sloop van het oudste gebouw van Almere.

Floris Alkemade stelt dat we kunnen terugkijken op een uniek verleden. De eerste generatie gebouwen is op dit moment het meest kwetsbaar maar ook het meest waardevol. Erken de pioniersgeest in die gebouwen. Ga ervoor liggen!

Arjen Gerritsen vult aan. Geschiedenis geeft identiteit en die heb je ook nodig. Parels en hun verhalen zijn het beschermen waard. Het gaat dan niet alleen om gebouwen, maar ook om structuren in het landschap, scheepswrakken, en meer. Het gaat ook veel verder terug dan 40 jaar. Behoud vraagt vaak veel geld, maar ook veel inzet van o.a. vrijwilligers. We moeten het besef houden dat onze geschiedenis uniek is en zin geeft aan toekomstige generaties.

Jaap Ruis ervaart de toespraken dankzij het woord “samen” als een warm bad. Hij vraagt wat er in het onderwijs wordt gedaan om deze gedachte van “samen” te bevorderen.

Floris Alkemade ervaart in zijn werk dat jonge architecten deze behoefte aan samenwerking heel sterk hebben. Het vraagt wel een andere cultuur. Zo zijn bijvoorbeeld ook iets andere pachtcontracten met landbouwers nodig om de transitie in de landbouw actief te stimuleren.

Max Droste neemt die uitdaging graag aan. In verleden kende het RVB twee smaken: kopen en verkopen, en kort of lang verpachten. Nu is de strategie van het RVB veel meer gericht op opgaven: zoals biodiversiteit en biobased materialen. En niet meer uitsluitend financieel gestuurd. Het RVB zet veel kleine stappen maar geeft er niet altijd veel ruchtbaarheid aan.

Evert Vermeer, voormalig gedeputeerde, ondersteunt hetgeen op tafel komt. De commissaris heeft goede doelstellingen goed op een rijtje gezet. Hij ondersteunt de noodzaak van meer integraliteit en meer continuïteit en stelt voor de vijf punten van de commissaris aan de politiek ter bevestiging voor te leggen.

Arjen Gerritsen stelt dat we dit allemaal kunnen doen. We mogen van onze politici verwachten dat ze leiding geven voor de langere termijn. Een continuüm is nodig. Als we echt verder willen komen dan vraagt dat een leidende strakke hand van politieke bestuurders.

John Bos, Woonzorg Flevoland en voormalig gedeputeerde, ziet dat samenlevingsopbouw gezien wordt als een unieke kans van Flevoland. Toch ervaren we ook belemmeringen doordat de departementen heel sectoraal opereren. Integraliteit wordt nog erg gemist. Wat kunnen we daaraan doen?

Max Droste reageert dat een van de sleutels is meer volgens programma's te werken. Dat klinkt bureaucratisch maar het geeft meer ruimte voor gezichtspunten. In de praktijk komen opgaven samen, de complexiteit neemt toe en dan heb je daarbij soms een grotere speler bij nodig. Het RVB trekt zich dit aan o.a. bij de drie grote woningbouwlocaties in Flevoland.

Arjen Gerritsen noemt als goede ontwikkeling "Samen Maken We Flevoland", waarin provincie, gemeenten en waterschap samenwerken onder het motto: "we bouwen geen huizen, we bouwen een samenleving". Hij ervaart de spanning ook wel om alles met alles te integreren, bij wijze van spreken van bedreigde diersoorten tot biobased materiaal. Hij noemt als voorbeelden de centrumontwikkeling in Dronten, de plannen voor Zuiderhage.

Floris Alkemade vult aan dat het lastig sturen is met een Rijk dat wispelturig is in beleid. We denken nog te veel in het drielagige huis van Thorbecke. De vierde bestuurslaag is Europa dat juist wel lange lijnen uitzet. Stap naar voren en draai het huis van Thorbecke eens om, ook al vergt dit strategisch vermogen en heldenmoed.

Martine Visser, Centrada, benoemt dat het nu een tijd van politieke campagnes is. We horen geluiden als: "bouw nieuwe steden". De ervaring in Flevoland is echter dat dit decennia kost en dat steden ook dan nog lang niet klaar zijn. Wat is wijsheid?

Floris Alkemade stelt dat er in Nederland 8,2 miljoen woningen zijn, waarvan er ruim 5 miljoen grondgebonden zijn, en 2,7 miljoen gezinnen.

De woonopgave is in zijn ogen nu juist om de 8 miljoen bestaande woningen beter te benutten. En voeg dan één miljoen woningen toe waar die nodig zijn, sociaaleconomisch en demografisch. Dus inderdaad: bouw geen woningen maar gemeenschappen, en bouw steden waar al een stad is.

Samenvatting en afsluiting

De dagvoorzitter dankt allereerst de drie sprekers voor hun waardevolle bijdrage. Hij waagt zich niet aan een samenvatting, maar haalt graag enkele rode draden nog even naar voren.

- Samenwerking, laat dat geen papieren tijger zijn.
Durf knopen door te hakken ook waar dat niet simpel is.
- Woningtoename zal er komen, zorg dat ook de samenleving ontwikkelt.
Hij citeert Floris Alkemade: “Verandering is de enige constante”.
Benut dat en deal ermee.
- De vijf bestuurlijke keuzen van de commissaris verdienen een plek in de verkiezingen.
En tot slot nogmaals: “Besturen zonder continuïteit is een dijk zonder sluitsteen”.

Jop Fackeldey spreekt namens het Genootschap Flevo zijn dank uit aan Floris Alkemade en Max Droste voor hun kritische en bevlogen lezingen, Arjen Gerritsen voor zijn inspirerende en bemoedigende reflectie en de provincie voor de gastvrijheid.

Als aandenken overhandigt hij de sprekers kristallen bloemen in de kleur van de Flevolandse vlag: het groen van het nieuwe land, het geel van het koolzaad en het blauw van de heldere hemel boven onze provincie. Opdat Flevoland mag floreren!

Dank is er ook voor alle aanwezigen: voor hun belangstelling, hun betrokken vragen en inbreng in de discussie. Samen hebben we in deze Cornelis Lelylezing 2025 de volgende 40 jaar Flevoland dichterbij gebracht.

De aanwezigen nodigt hij uit voor een informeel samenzijn in de hal van het provinciehuis. Hier wordt nog geruime tijd nagepraat.

Het Genootschap Flevo is een van de oudste verenigingen in het IJsselmeergebied (1938!). Een vereniging die nog steeds de toekomst van dat gebied ter harte gaat. Dat blijkt uit activiteiten zoals lezingen, symposia en excursies op het gebied van waterstaatkundige, sociaaleconomische, stedenbouwkundige en andere maatschappelijke thema's. Sinds enkele jaren verzorgt het Genootschap Flevo elk jaar rond de geboortedag van de naamgever de Cornelis Lelylezing.

GENOOTSCHAP FLEVO

Voor activiteiten en lidmaatschap: www.genootschapflevo.nl

Lelystad, oktober 2025
Fotografie Juul Baars

NB. Dit verslag geeft de voorgenomen tekst van de reflectie van de commissaris van de Koning weer. Deze kan enigszins afwijken van zijn feitelijke toespraak. De gesproken tekst geldt.

